

Dr. Handó Tünde
az Országos Bírósági Hivatal elnöke részére

Tisztelt Elnök Asszony!

A közel húsz éve működő Társaság a Szabadságjogokért jogvédő és jogfejlesztő civil szervezet egyik alaptevékenységeként szabadságjogi témákban stratégiai pereket folytat. Pereinket elsősorban a sajtószabadság, a gyülekezési szabadság, az információszabadság, az adatvédelem témájában, valamint a romák, a betegek, a drogfogyasztók és a fogyatékosok jogai védelmének területén, jellemzően a hazai alapjogvédelem fejlesztése céljából indítjuk. Ügyeinket a széles nyilvánosság és a szakmai közvélemény érdeklődése kíséri, ezért azokról különböző formákban magunk is rendszeresen beszámolunk. Az elmúlt évtizedben a beszámolás jellemző módjává az vált, hogy a nyilvánosság tájékoztatásának céljára videofilmeket készítünk, amelyeket saját honlapjainkon (*tasz.hu*, *drogriporter.hu*), blogjainkon (*ataszjelenti.blog.hu*, *drogriporter.blog.hu*), valamint közösségi oldalunkon (*facebook.com/atasz*) követhet figyelemmel bárki. Filmjeinket a hírportálok rendszeresen átveszik. A stratégiai perekről elsősorban a bírósági tárgyalásokról készített videóinkban számolunk be. Ezek egyszerre alkalmasak arra, hogy a széles közvéleményt aktuálisan érdeklő ügyekben tájékoztatást nyújtsanak, továbbá arra, hogy a szűkebb közönséget érdeklő szabadságjogi ítélezés követhető legyen, valamint arra is, hogy a közönség – érdekes szabadságjogi ügyekben tartott tárgyalásokon készült filmekből – megismerkedjen az igazságszolgáltatás működésével, illetve figyelemmel kísérhesse annak ítélező tevékenységét. Az utóbbi két célra a napi sajtó tájékoztatásai a TASZ videóihoz képest kevésbé alkalmasak, hiszen az előbbieket elsősorban a napi hírértékhez mérten készítene felvételeket, szerkesztési szempontjaik eltérnek a mieinktől.

A TASZ videoprogramjának munkatársai az utóbbi időben azzal szembesülnek, hogy a különböző bíróságok és tanácsok egymástól igen eltérően értelmezik a nyilvános tárgyaláson videofelvétel készítésére vonatkozó szabályokat. A tanácsok egy jelentős része nem gördít akadályt a – tárgyalás rendjét nem zavaró, a tárgyalóteremben tartózkodó személyeknek az eljárási törvények szerint szükséges hozzájárulása birtokában történő – videofelvétel készítése elé, megelégszik annak bejelentésével, hogy a felvételt a TASZ munkatársa készíti. Egyes tanácsok ettől eltérően szükségesnek látják, hogy a TASZ munkatársa valamilyen irattal igazolja, hogy a TASZ megbízásából dolgozik. Vannak tanácsok, amelyek újságíró-egyesületek által kiállított tagsági igazolványt követelnek meg, mások pedig valamely közismert sajtóorgánum kiadója által kiállított igazolvány bemutatása esetén engedik meg a kamera használatát. Sajtótermékek kiadóinak dolgozó újságíróktól arról is hallottunk, hogy az is előfordult, hogy a bíróság azért nem engedélyezte a sajtótermék kiadója által cégszerűen aláírt igazolás bemutatása ellenére sem a felvételkészítést, mert a tárgyalóteremben nem volt módja ellenőrizni, hogy az igazolás kiállítója valóban sajtótermék kiadója-e, szerepel-e például a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság interneten elérhető regisztrációs adatbázisában.

Meggyőződésem szerint az, hogy a magyar bíróságok tárgyalásairól ilyen esetleges alapon lehet tájékoztatni, amely esetlegesség a sajtó fogalmának értelmezésétől és a sajtóképviselői minőség igazolásának különböző nehézségeitől, illetve attól függ, hogy a tanács elnöke ismeri-e az adott sajtóterméket, nem szolgálja az ítékezés átláthatóságának követelményét, hanem éppen ellenkezőleg, az ellen hat.

Az eljárási törvények különbözőképpen szabályozzák a felvételkedzítést. A Polgári perrendtartás a következőképpen rendelkezik:

134/A. § (1) A nyilvános tárgyaláson - a bíróság által meghatározott módon - időbeli korlátozás nélkül készíthető kép-, illetve hangfelvétel.

(2) A nyilvános tárgyaláson a bíróság tagjairól és a jegyzőkönyvvezetőről, továbbá az ügyésről a sajtó kép-, illetve hangfelvételt készíthet.

(3) Az ügyész kivételével a felekről és más perbeli személyekről, ezek képviselőiről, továbbá a tanúról, a szakértőről, a tolmácsról és a szemletárgy birtokosáról csak kifejezett hozzájárulása esetén készíthető kép-, illetve hangfelvétel. Szükség esetén a bíróság e személyeket a kép-, illetve hangfelvétel készítéséhez való hozzájárulásról nyilatkoztatja; ennek megtörténtét, valamint a nyilatkozat tartalmát a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni. törvény eltérő rendelkezésének hiányában az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó, e feladatkörében eljáró személyről hozzájárulása nélkül is készíthető kép-, illetve hangfelvétel.

(4) A (3) bekezdésben meghatározott személyek személyhez fűződő jogainak védelméről a tárgyaláson az elnök a rendfenntartás keretében gondoskodik.

A büntetőeljárási kódex ezt némileg másképpen szabályozza:

74/B. § (1) A bírósági tárgyalásról a nyilvánosság tájékoztatása érdekében hang- vagy képfelvételt a tanács elnöke engedélyével, a bírósági tárgyaláson jelenlévő személyről - a bíróság tagjain, a jegyzőkönyvvezetőn, az ügyészen és a védőn kívül - csak az érintett hozzájárulásával szabad készíteni. A tanács elnöke a tárgyalás folyamatosságának és zavartalanságának érdekében az engedélyt megtagadhatja, illetőleg azt a bírósági eljárás bármely szakaszában visszavonhatja.

(2) A zárt tárgyalásról, illetőleg a tárgyalásnak azon részéről, amelyről a bíróság a nyilvánosságot kizárta, a sajtó nem adhat tájékoztatást, és a sajtó részére felvilágosítás nem adható, kivéve, ha a nyilvánosság kizárására a 245. § (5) bekezdése alapján került sor.

A két eljárási kódex között az eltérés abban mutatkozik meg, hogy míg a Pp. egyrészről a kép- és hangfelvétel-készítést általában bárki számára biztosítja [134/A. § (1) bekezdés], de a bíróság tagjairól, a jegyzőkönyvvezetőről, továbbá az ügyésről – nehezen megmagyarázható okból – hozzájárulás nélkül csak a sajtó számára [134/A. § (2) bekezdés], addig a Be. alapvetően nem emeli ki a sajtót, hanem a nyilvánosság tájékoztatása érdekében bárki számára lehetővé teszi a felvételkedzítést, és meghatározza, hogy a tanács elnöke milyen indokokkal tagadhatja meg az engedélyt a felvétel készítésére. Érdekes módon a Be. sajtót csak a zárt tárgyalással kapcsolatos, a felvételkedzítést korlátozó bekezdésében említi, a felvételkedzítést lehetővé tevő bekezdésében nem. Az eljárási kódexek nem foglalkoznak azzal, hogy hogyan kell igazolni, hogy valaki a sajtó képviselője (Pp.), illetve hogy célja a nyilvánosság tájékoztatása (Be.), ezek ennél fogva a bíróság

megítélésétől függenek. A nyilvánosság tájékoztatása – a közérdekű adatok terjesztésének szabadsága – azokban az esetekben, amelyekben a törvény szerint nem korlátozható a nyilvánosság (nem zavarja a tárgyalás folyamatosságát, nem érinti a zavartalanságát, nincs alapja a zárt tárgyalás elrendelésének vagy a nyilvánosság kizárásának), így végeredményben az eljáró bíróság jogosultság-igazolással kapcsolatos diszkréciójának függvénye. Tekintettel arra, hogy alapjog érvényesüléséről van szó, ez megítélésem szerint elfogadhatatlan.

Nem lenne az sem elfogadható, ha a Pp. és a Be. ellentmondásos szabályait a bíróságok úgy értelmeznék, hogy csak a szűken értelmezett sajtó számára biztosítanák a felvételek készítésének lehetőségét, például csak azoknak az újságíróknak, akik az NMHH jegyzékében szereplő sajtótermékek kiadóinak alkalmazásában állnak. A sajtószabadság ugyanis nemcsak ezeket a személyeket illeti meg. E jegyzékekben ugyanis csak az Mttv. szerinti sajtótermékek szerepelnek, amelyek kiadói – egyéb jellemzőiken túl – gazdasági szolgáltatásként nyújtják ezt a szolgáltatást (Vö. Mttv. 203. § 60. pont), az NMHH értelmezése szerint pedig gazdasági szolgáltatás az önálló, üzletszerűen – rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett – végzett szolgáltatás. Az üzletszerűség alatt a nyilvántartást vezető hatóság a rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett végzett szolgáltatást érti. (Lásd: A médiaszolgáltatás és a sajtótermék fogalma az új magyar médiaszabályozásban, NMHH, 3. oldal, elérhető: www.mediatanacs.hu) Mások mellett tehát a nonprofit keretek között a nyilvánosság tájékoztatásával foglalkozó sajtó nem tartozik bejelentési kötelezettséggel.

A strasbourgi székhelyű Európai Emberi Jogi Bíróság éppen ellenkezőleg, tágan értelmezi a sajtó mint a sajtószabadság alanyának fogalmát. Éppen a TASZ panasza nyomán született, nyilvánossággal kapcsolatos ítéletében állapította meg a következőket:

26. A Bíróság következetesen elismeri a nyilvánosság jogát arra, hogy közérdekű információkhoz hozzáférjen. A Bíróság e területen fennálló esetjoga a sajtószabadsággal összefüggésben került kifejlesztésre, amely az ilyen ügyekkel kapcsolatos információk és eszmék terjesztését szolgálja (ld. *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, 26 November 1991, § 59, Series A no. 216, és *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*, 25 June 1992, § 63, Series A no. 239). Ezzel összefüggésben, a Bíróságnak a legnagyobb gondossággal kell vizsgálódását lefolytatnia akkor, ha a nemzeti hatóságok által tett intézkedések – beleértve az olyan intézkedéseket is, amelyek csupán megnehezítik az információhoz való hozzáférést – alkalmasak arra, hogy elbátortalanítsák a sajtót, a társadalom egyik „házórzó kutyáját” („watchdog”) attól, hogy jogosan közérdekűnek tekintett ügyekről folytatott nyilvános vitában részt vegyen (ld. *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway [GC]*, no. 21980/93, § 64, ECHR 1999-III, és *Jersild v. Denmark*, 23 September 1994, § 35, Series A no. 298).

27. (...) A sajtó funkciója magában foglalja a nyilvános vita fórumainak a megteremtését is. E funkció realizálása azonban nem korlátozódik a médiára vagy a hivatásos újságírókra. A jelen ügyben a nyilvános vita fórumának előkészítését egy nem kormányzati szerv végezte. A kérelmező tevékenységének a céljáról tehát megállapítható, hogy az a tájékozott nyilvános vita alapvető fontosságú elemét képezte. A Bíróság többször elismerte a civil társadalom közügyek megvitatásához nyújtott fontos hozzájárulását (ld. pl. *Steel and Morris v. the United Kingdom* (no. 68416/01, § 89, ECHR 2005-II). A kérelmező különböző céllal – beleértve az információszabadság védelmét is – emberi jogi

tárgyú pereket folytató egyesület. Ezért, a sajtóhoz hasonlóan, társadalmi „házórzó kutyának” (watchdog) tekinthető (ld. Riolo v. Italy, no. 42211/07, § 63, 17 July 2008; Vides Aizsardzības Klubs v. Latvia, no. 57829/00, § 42, 27 May 2004). Ilyen körülmények között a Bíróság meggyőződött arról, hogy az egyesület tevékenysége a sajtó számára biztosíthatóhoz hasonló szintű Egyezményes védelmet tesz indokolttá.

[Társaság a Szabadságjogokért kontra Magyarország ügy (37374/05. sz. kérelem), 2009. április 14-én kelt ítélet]

Az ítélet a TASZ-t mint *public watchdog* szervezetet olyan jogalanyként azonosította, amelynek jogait a sajtóhoz hasonlóan védi az egyezmény, mivel a nyilvános vita fórumai megteremtésének realizálását a Bíróság nem korlátozta a médiára vagy a hivatásos újságírókra. Nincs okunk azt feltételezni, hogy a tárgyalásokról történő tájékoztatás tekintetében más következtetésre jutna a Bíróság.

Tekintettel arra, hogy nem is azonosítható olyan legitim alapjog-korlátozási indok, amely a bírósági tárgyalásokról való tájékoztatás jogának a hivatásos újságírókra korlátozását elfogadhatóvá tenné, valamint arra, hogy az Alaptörvény a közérdekű adatok terjesztésének szabadságát sem a szűk értelemben vett sajtó privilégiumaként, hanem bárki számára biztosítja, nem lenne sem az Alaptörvénnyel, sem pedig az Európai Emberi Jogi Egyezménnyel konform megoldás, ha a bíróságok csak sajtóigazolvánnyal rendelkező személyeknek biztosítanák a felvételkészítést.

Az újságírói működés egyébként sincs szervezeti tagsághoz (például kamarai tagsághoz) kötve, az újságíró érdekvédelmi szervezetek, mint társadalmi szervezetek tagjai ez alapján nem rendelkezhetnek előjogokkal a nyilvánosság tájékoztatásában, és nincs legitim indoka annak sem, hogy az újságírással szabadúszóként foglalkozó, tehát nem egy-egy szerkesztőségnek vagy kiadónak dolgozó személyeket kizárják a tájékoztatás lehetőségéből. A fentiek szerint a nyilvánosságot nonprofit alapon tájékoztató személyek jogainak korlátozása sem legitim. Mindebből következően álláspontom szerint a leghelyesebben akkor járnak el a bíróságok, ha nem követelnek meg különféle magánszervezetek által kiállított igazolványokat és igazolásokat, hanem a nyilvánosság tájékoztatásának céljából mindezek nélkül is megengedik a felvételkészítést.

Kérem, hogy igazgatási jogosítványaival élve segítse elő a bíróságok egységes eljárását. Amennyiben szükségesnek látja, a témában állunk rendelkezésre további egyeztetésre.

Budapest, 2013. november 21.

Üdvözlettel:

Dr. Szabó Máté Dániel
szakmai igazgató